

Милена М. ВИДОСАВЉЕВИЋ*

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

ЗНАЧАЈ МУЛТИМОДАЛНОСТИ У ОНЛАЈН НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА**

Апстракт: Данашња настава страних језика све више подразумева свакодневну употребу нових технологија и развој дигиталне писмености, како наставника, тако и ученика. Са циљем да се реализује педагошки рад у дигиталном окружењу, јављају се потребе и за новим приступима и учењима. У вези са тим, међу модерним приступима, издавају се мултимодалност и коришћење модова при креирању наставног материјала. Наиме, мултимодалност представља феномен комуникације који подразумева семиотичке ресурсе или модове попут текста, фотографија, видео записа, аудио записа, графикана, боја, илустрација, гестова. Имајући у виду шта све подразумева мултимодалност у настави, не чуди чињеница да се поједини наставници опредељују за активну и креативну употребу модова када креирају дидактичке материјале у дигиталном окружењу. Узимајући у обзир да тема у вези са наставом српског језика као страног све више бива заступљена, како у пракси тако и у научној литератури, потреба за наставним материјалима у виртуелном окружењу је и те како присутна. Стога, поједини аутори, тачније, наставници српског језика као страног, који бирају онлајн окружење за наставни рад, радо се одлучују за употребу многобројних модова када креирају онлајн курсеве језика јер наставу тако чине занимљивом и визуелно привлачном за ученике страног порекла. Из тог разлога, циљ овог рада јесте да се, на основу прикупљених научних радова који се баве поменутом темом, укаже на постојање али и значај мултимодалности и модова у онлајн настави српског као страног језика.

Кључне речи: мултимодалност, модови, нове технологије, настава, српски као страни језик.

УВОД

Савремене технологије изнова мењају наставу страних језика стављајући наставнике пред нове изазове. У том процесу промена, појављају се другачији приступи учења, док комуникација у виртуелном окружењу добија модерну форму. Један од тих приступа и феномена комуникације јесте и мултимодалност под којом се подразумева употреба модова налик дигиталним текстовима, фотографијама, видео записима, гестовима, аудио записима и слично. Наиме, употреба поменутих модова не представља новину, међутим, њихова употреба у онлајн окружењу

* Научни сарадник, mika_vido_88@yahoo.com

** Рад је настао у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација РС број: 451-03-47/2023-01/200020 од 3. 2. 2023. године.

као и значењу које креирају у поменутом окружењу служећи се дигиталним алатима, јесте иновативни приступ.

Отуда се тема мултимодалности у настави чешће истражује како би се указало на важност модова у учењу, креирању активности и наставних материјала. Неретко се у настави страних језика употребљавају различите врсте модова како би се ученицима приближили одређени наставни садржаји и како би им били доступни и занимљиви. Отуда и поједини аутори/наставници и у настави српског као страног језика бирају поменути приступ. Имајући у виду да је настава српског као страног језика одавно постала још активнија, као и да су потребе друштва утицале да се српски као страни језик све више изучава, створена је могућност да се креирају наставни материјали у складу са интересовањима и потребама ученика страног порекла. Стога, из практичних разлога, наставници се често одлучују да наставу изводе у дигиталном окружењу користећи многобројне апликације и платформе. Самим тим, док креирају наставне материјале користе и различите модове како би својим ученицима приближили одређене садржаје на српском језику.

У складу са поменути, циљ овог рада јесте да се, првенствено, скрене пажња на тему мултимодалности и модова у настави, као и на употребу дигиталних алата у настави страних језика. Надаље, фокус је на представљању досадашњих публикација у вези са употребом нових технологија у настави српског као страног језика и на краткој анализи наставних материјала који су креирани од стране наставника у онлајн окружењу. Поменута анализа је урађена на основу критеријума који се заснива на присуству модова у наставним материјалима (Беземер-Крес 2008: 171-172).

МУЛТИМОДАЛНОСТ И МОДОВИ

Термин мултимодалности је први пут дефинисан од стране чланова *New London* групе (1996), аутора Коупа и Каланциса (2000) као и Креса и Вен Лувена (2001). Поменута група аутора скреће пажњу на то да се савремена комуникација не ограничава само на један мод, попут текста, већ нове технологије и дигитализација омогућавају да се сви модови могу повезивати и комбиновати како би представили одређено значење.

Наиме, Милер и Емсиви (2012) објашњавају да је начин на који се мултимодалност разуме, такође, сличан начину који објашњава како се нове технологије користе за креирање и достављање одређеног садржаја за учење. Другим речима, под мултимодалношћу се не подразумева само пуко коришћење нових технологија, већ се ради о индивидуалним и колаборативним праксама и механизмима уз примену нових технологија са циљем креирања одређеног значења. Према Кресу (2010), мултимодалност, заправо, објашњава ситуирану акцију узимајући у обзир друштвени контекст као значајни фактор за стварање значења. У том смислу, фокус је на томе како појединци користе ресурсе на основу њихових личних уверења, културних пракси и контекста. Све поменуто указује на то да се стварају нове могућности за истраживање, анализу и разумевање различитих начина на које људи користе мултимодалност за креирање, одржавање и преношење значења у дигиталном окружењу.

Надаље, Адами (2016: 134-135) указује на то да мултимодалност, као феномен комуникације, подразумева комбинацију модова или семиотичких ресурса попут писања, говора, дизајна, покретних слика и гестова унутар текстова или у оквиру комуникацијских догађаја. Дакле, мултимодалност се, заправо, базира на комуникацији која се ослања на модове и њихова улога је да подржавају говор и писање, у нашем случају, у виртуелном окружењу. На тај начин, модови се могу представити као паралингвистички знакови који у потпуности заслужују пажњу приликом анализе комуникације.

Стога, када се описује појам мултимодалности, неминовно је осврнути се на дефинисање и објашњење модова или семиотичких ресурса. Наиме, како Крес и Вен Лувен (2001: 22) наводе, модови су саставни елементи значења који се користе у разним контекстима јер омогућавају да се дискурс и остале врсте интеракција одвијају истовремено. Ово заправо значи да модови креирају везе између простора и времена али и координишу са осталим семиотичким ресурсима. Заправо, модови преносе међуљудско, идејно и текстуално значење и тиме повезују, стварају и одржавају комуникацију те с тим у вези, Веиш и Таундроу (2010: 322) набрајају важне модове попут писања, говора, звука, видео записа, аудио записа, гестова, па чак и боја.

Надаље, Видосављевић (2021: 6-7) указује на дефинисање модова од стране аутора Беземера и Креса (2008: 171-172) који модове посматрају као друштвено и културно обликоване ресурсе чији је циљ стварање значења. За поменуте ауторе, у модове спадају покретне слике, говор, писање и свако значење се креира помоћу више модова. Оно што је неопходно нагласити јесте да се модови или семиотички ресурси састоје из више различитих модалних ресурса те у том смислу, мод писања има лексичке, синтаксичке, граматичке ресурсе али и графичке у облику величине, фонта као и ресурс боје. Што се тиче мода говора, он има ресурс интонације, гласноће, варијације висине, вокалне интонације, тишину, дужину. Даље, мод слике има ресурсе као што су облик, боја, величина, положај елемената у простору, док покретене слике имају временски приказ слика. Дакле, сви поменути ресурсе модова имају значајну улогу у креирању семиотичког рада и значења.

Када је реч о мултимодалности и модовима у учењу, Папагеоргију и Ламерас (2017: 133) указују на то да мултимодалност представља активан приступ фокусиран на ученике који самостално, у складу са својим знањем и потребама, бирају дигиталне садржаје који су им у датом тренутку потребни (Мајер 2001). Према наведеном, ученици су одговорни за организацију садржаја учења који укључују речи и слике у кохерентне вербалне и визуелне моделе који садрже њихове менталне шеме и концептуалне структуре.

Прецизније, циљ мултимодалности је да се ученицима омогуће више врсте модалних ресурса како би се учење стимулисало на адекватан начин, како у оквиру једне области тако и међу више дисциплина (Џевит 2013: 251). Управо ово показује да је мултимодалност, заправо, интердисциплинарни приступ чији је нагласак на представљању значења као и на саму комуникацију. С тим у вези, Џевит (2008: 243) наводи да се мултимодалност у модерним виртуелним учионицама исказује кроз вишеструке начине представљања у комбинацији са елементима дизајна,

визуелних слика, штампе. Сличног мишљења су и Коуп и Каланцис (2009: 166) који наглашавају да ти вишеструки начини представљења садржаја подразумевају комбиновање писаног и усменог језика, тактилних, визуелних, гестикларних и просторних модова.

Конечно, овај поменути прелазни искорак образовања заснован на штампаном језику ка мултимодалном образовању показује потребу да се испита како се настава и учење креирају, реализују и практикују у онлајн окружењу помоћу модова или семиотичких ресурса.

ИКТ И ВЕБ-АЛАТИ У НАСТАВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА

Како би мултимодалност у настави страних језика била реализована у дигиталном окружењу, неопходно је да ученици и наставници буду потковани техничким знањем како би се адекватно користили дигитални алати.

Неспорно је да појава нових технологија свакодневно утиче на наставу страних језика те се неретко сусрећемо са онлајн часовима и виртуелним школама. У креирању онлајн часова помажу многобројни дигитални алати за чију је употребу потребна развијена дигитална писменост наставника и ученика.

У прилог томе, Радић Бранисављевић и Миловановић (2014: 500) осврћу се на то да нове генерације ученика, рођене у дигиталном добу, већи део свог времена проводе у виртуелном окружењу што непобитно утиче и њихов начин учења. Наставници, свесни поменутих промена, мењају изнова методе и своју дугогодишњу педагошку праксу како би изашли у сусрет потребама дигиталним генерацијама. С тим у вези, креирају се онлајн часови, развија се дигитална писменост, користе се информационо-комуникационе технологије (ИКТ) и веб-алати.

Како Спасић (2020: 212) наводи, ИКТ подразумевају све паметне уређаје који пружају могућност употребе мањих и већих веб-алата. Осим тога, у поменуте технологије спадају виртуелне платформе за учење и комуникацију као и програмске апликације. Дакле, ИКТ у настави обухватају рачунар, паметну таблу, паметни телефон, таблет, лаптоп и остало. Што се тиче веб-алата, у ову групу спадају платформе за учење налик *Moodle-y*, *Edmodo-y*, *Google Classroom-y* али и мањи веб-алати као што су *Padlet*, *Kahoot*, *Wordwall*, *Tricider*. Када су у питању виртуелне платформе за учење и комуникацију, ту спадају *Zoom*, *Skype*, *Microsoft Teams* док у програмске апликације спадају *Power Point*, *Genially*, *Word* и остало.

За креирање модерне наставе страних језика, Радић Бранисављевић и Миловановић (2014: 500) радо се одлучују за употребу ИКТ-а и веб-алата и предлажу употребу *YouTube*-а за слушање аудио садржаја, *Skype*-а за одржавање часова и комуникацију са осталим ученицима и наставницима, друштвене мреже попут затворених *Facebook* група где је могуће делити додатне наставне материјале налик сликама, текстовима, аудио материјалима, краткометражним филмовима. Такође, ауторке предлажу *Moodle* платформу која је врло погодна за дељење наставног материјала на страном језику са ученицима као и за активности попут писања састава, слушање музике, гледања филмова и слика, затим креирања квизова, тестова и вежби различитог типа.

Слично, Перић (2011: 4) скреће пажњу на веб-алате у настави страних језика као и то да се једна од важнијих улога ових алата огледа у пружања могућности колаборативног учења. У прилог томе, ауторка истиче употребу *Google Docs*-а који омогућава ученицима да уређују документе, то јест, цртеже, тестове, табеле, презентације док им *Google Talk* служи за међусобну комуникацију. Такође, уз помоћ блогова (*Blogger, WordPress...*) али и *Wiki* алата, могуће је да ученици уређују садржаје и странице користећи различите модове попут слика, анимација, видео материјала, аудио записа. Када је у питању онлајн комуникација међу ученицима издвајају се, свакако, форуми и друштвене мреже (*Facebook, Instagram, Twitter* и слично).

На крају, Видосављевић (2022: 10-11) на основу резултата квантитативног истраживања које је спроведено са наставницима страних језика током пандемије вируса короне, закључује да се приступ настави и учењу страних језика у Србији током пандемије знатно променио те су веб-алати почели учесталије да се користе. У том смислу, наставници/испитници су истакли да су од образовних платформи и апликација почели да користе у онлајн настави следеће дигиталне алате: *Facebook, Viber, YouTube, WhatsApp, Microsoft Teams, Quizlet, Padlet, Instagram, Google Classroom, Socrative, Skype, Zoom, Edmodo, Screencast, Quizzes, Kahoot, Nearpod, Educaplay, Loom, Edpuzzle, Wordwall, Chatter Pix*.

МОДОВИ И ДИГИТАЛНИ АЛАТИ У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Годинама уназад, о српском језику као страном се све више прича, истражује и неретко се у научној литератури представљају нове методе које могу послужити за бољу реализацију часова у оквиру ове области.

Из тог разлога, за потребе овог рада и анализе, пронађене су досадашње студије о српском као страном језику и употреби нових технологија путем *Google* претраживача. На основу мањег броја студија, урађена је кратка квалитативна анализа наставних материјала за онлајн наставу српског као страног језика који су креирани и представљени у поменутиим студијама од стране аутора/наставника.

Наиме, значајне студије у вези са поменутом темом досад су представљене у оквиру тематских зборника Филолошког факултета у Београду под називом *Српски као страни језик у теорији и пракси II, III, IV* из 2011, 2016. и 2020. године. Проучавајући граматичке, културолошке и методичке теме, аутори сагледавају српски као страни језик и пружају смернице и приступе за побољшање ове врсте наставе. Такође, акценат се, између осталог, ставља на развој комуникативне компетенције и мотивације ученика, као и на употребу језичких игара, песама, али и платформи, апликација, једном речју, нових технологија које су врло значајне и подстицајне за модерну наставу страних језика.

Стога, корпус за кратку квалитативну анализу у овом раду чине, искључиво, студије из поменутих зборника које се баве темом употреба нових технологија у настави српског као страног језика. Конкретно, фокус је на употреби модова у наставном материјалу који је креиран од стране наставника српског као страног језика.

Критеријум анализе се заснива на присуству модова, према горепоменутом аутору Бездера и Креса (2008: 171-172), у наставном материјалу који се користи за реализацију онлајн часова српског језика као страног. Дакле, према поменутом критеријуму, у модове спадају мод писања (текстови), мод слика (покретне слике, цртежи, анимације), мод звука и говора (аудио и видео записи).

Најпре, како би се указало на прецизно термилошко разграничавање појмова, неопходно је осврнути се укратко на то да методика наставе српског језика и књижевности, како Јањић (2018: 10) наводи, подразумева две поддисциплине – лингвометодику и литерарну методику. Надаље се лингвометодика или настава језика дели на методику наставе српског као матерњег, методику наставе српског као страног, методику наставе српског као нематерњег (другог) језика, методику наставе српског као завичајног језика и методику наставе српског као језика окружења и образовања. У оквиру ове поделе, у раду ће фокус бити на настави српског језика као страног.

Наиме, „методика наставе српског језика као страног је намењена страним држављанима који из властитих политичких, економских, културолошких или личних интереса имају потребу за изучавање српског језика“ (Јањић 2018: 10). Осим тога, Јањић (2018: 10) наводи да се ова врста методике бави само српским језиком без књижевности, као и да се реализује у језичким центрима у Србији и центрима за учење српског језика као страног на филолошким факултетима.

Дакле, настава српског језика као страног у Србији је прилично млада област којој се до скоро није придавала значајна важност. Међутим, друштвене промене, интересовања и потребе савременог друштва су довеле до тога да се за српски језик све више интересују страни држављани при чему упоредо долази и до већих помака у изради уџбеника, додатног (онлајн) наставног материјала као и усавршавања наставника у овом пољу.

Како савремена настава страних језика добија модерне обресе уз помоћ нових технологија, тако се и у настави српског као страног језика мењају досадашње методе. У прилог томе, Суботић и Бјелаковић (2011: 282-283) наводе пројекат *Camrus Eurorae (CE)* чији је учесник Универзитет у Новом Саду. Наиме, у оквиру овог пројекта, студенти из других земаља имају могућност да уче српски језик у онлајн окружењу помоћу програма *Hook up!* Док је за дизајнирање онлајн курсева коришћена платформа *Moodle*. Како поменути аутори наводе, програм *Hook up!* обухвата пробне курсеве (*taster courses*) за сваки понуђен језик, саветовалиште за учење језика (*Language Learning Counseling*), новости (*Site news*) и (4) онлајн тренинг за лекторе. Дакле, путем нових технологија, учење српског језика добија другачији, виртуелни формат што захтева наставнике и ученике који су спремни за нове методе и иновативне приступе налик мултимодалном учењу.

Управо у поменутом пројекту, Бјелаковић и Ајдановић (2011: 291-293) истичу да су онлајн курсеви српског језика креирани у складу са *Заједничким европским референтним оквиром за језика* (ниво А1) као и да су поред платформе *Moodle*, коришћена документа у *pdf* формату за текстуалне садржаје, док су граматичке и лексичке вежбе рађене у програму *Hot potatoes*. Такође су коришћени и линкови који воде ка другим платформама за учење српског језика као и мод боје

за истицање домена, то јест, граматика је означена првеном бојом, читање и вокабулар зеленом, писање и говорне активности жутом. Поред тога, за говорне вежбе креирани су оригинални наставни материјали који су се састојали од тематских уклопљених слика, цртежа, слајдова, кратких филмова креирани у програму *Photo Story* и *Movie Maker*. Према горе поменутом критеријуму, све ово указује на то да су модови попут текста, слика, цртежа, боја, линкова били кључни у креирању онлајн курсева за српски као страни језик чиме је омогућено да учење буде мултимодално и интерактивно.

Слично, Суботић и Дражић (2011: 297) осврћу се на конципирање онлајн курса помоћу *Moodle*-а. Имајућу у виду да описују конципирање и реализацију онлајн часова српског као страног језика у оквиру већ поменутог пројекта, уједно указују на многобројне могућности које нуди ова платформа. Дакле, помоћу *Moodle*-а могуће је да наставници креирају аутентичне дидактичке материјале у виду презентација лекција што уједно представља мод покретних слика према поменутом критеријуму, затим да комбинују модове налик сликама, звуцима и текстовима што, генерално, омогућава да се мултимодално учење српског као страног језика несметано развија.

Надаље, Милићевић Добромиров (2020: 475) скреће пажњу на то да су нове технологије за учење страних језика врло примамљиве млађим, дигиталним генерацијама. Наиме, апликације које се користе за часове су неретко интересантне, визуелно привлачне док сегменти у виду анимација подсећају на компјутерске игрице јер укључују модове у складу са критеријумом. Све ово говори у прилог присуству модова који служе да визуелно преносе одређене поруке, затим чине наставне садржаје интерактивним и тиме мењају досадашњу комуникацију.

Како Милићевић Добромиров (2020: 475, 483) наводи, видљиво је да је по нуда часова српског језика као страног све већа на друштвеним мрежама али и да недостаје систематичност садржаја. Као пример добре онлајн праксе српског као страног језика наводи пример центра *Азбукум* у Србији који датира из 2000. године. Наиме, језички програм је модернизован 2018. Године и прилагођен свим полазницима који желе да уче српски језик као страни у виртуелном окружењу од А.1. до Б1. 2 нивоа. Свака лекција се састоји из прегледа садржаја лекције, увода у лексичку област, текстова за читање и разумевање, вежби слушања и разумевања, сегмената о српској култури и обичајима, граматичких правила и задатака за вежбу као и видео записа у одређеним лекцијама. Дакле, и у овом подухвату су скоро сви модови, према поменутом критеријуму, заступљени јер странице лекција садрже мод фотографије, текстова, аудио и видео записа што учење српског језика као страног чини динамичним и интерактивним за ученике страног порекла.

У наредном чланку, Миљковић (2020: 487, 489) представља пројекат „*Srpski Online*“ који је настао 2016. Године како би одговорио на потребе учења српског као страног језика, како странаца који живе у Србији тако и оних који живе ван Србије. Наиме, часови се реализују у онлајн окружењу путем *Skype*-а док група наставника самостално креира наставни материјал користећи друштвене мреже, блогове, дигиталне чланке, *YouTube*, новинске чланке. Наставници материјале

премештају у *Google Slide* или *Google Doc* документа креирајући на тај начин мултимедијалне лекције чијим се слагањем прави пресоноализовани електронски уџбеник доступан ученицима и наставницима. Такође, користи се и електронска табла. Спремност учесника пројекта, то јест, наставника огледа се и у томе што приликом техничких сметњи, имају и друге алтернативе. Дакле, ако постоји проблем са *Skype*-ом, користи се *Team Viewer*, *Facebook Msn*, *Viber* или *Google Hangouts*. Поред тога, у настави се користе аудио и видео записи док се ученици путем линкова упућују на адекватне садржаје и снимке.

Дакле, упркос изазовима и недовољном ресурсу наставног материјала за српски као страни језик, наставници овог пројекта успевају да изађу на крај са свим потешкоћама као и да путем дигиталних ресурса и модова (текст, слика, аудио и видео запис, линк) омогуће неки вид мултимодалног учења и интерактивности својим ученицима.

На крају, Спасић (2021: 214) у чланку у вези са применом нових технологија у настави српског као страног језика, пружа предлог пет веб-алата као што су: *Padlet*, *MeetingWords*, *Wordwall*, *JigsawPlanet* и *ThingLink*. Сви поменути алати омогућавају наставницима да задају одређене задатке и активности ученицима користећи модове. Како ауторка наводи, ученици су активни и мотивисани јер могу да самостално креирају онлајн пројекте, истражују, комбинују фотографије, боје, облике, цртеже, текстове, анимације док развијају језичке вештине на српском језику као страном. У том случају увиђа се значајна улога модова као посебног вида данашње виртуелне комуникације која служи да се пренесе одређена порука ширем аудиоторијуму.

ЗАКЉУЧАК

Као што се може закључити, настава српског као страног језика има много могућности и потенцијала да напредује у дигиталном свету јер наставници неретко бирају ово окружење у односу на традиционално. У онлајн окружењу, часови српског као страног језика су доступни за све заинтересоване ученике страног порекла широм света. С тим у вези, како би наставници успели да реализују ову врсту наставе, неопходно је да владају основним техничким знањем али и да иду корак напред у смислу развијања сопствених дигиталних компетенција. Стога, како би креирали наставни материјал у онлајн окружењу, наставници српског као страног језика требало би да знају како да проналазе дигиталне садржаје, како да их селекутују, анализирају, адаптирају и адекватно користе.

Према краткој квалитативној анализи наставног материјала, наставници се често у креирању онлајн курсева српског као страног језика опредељују за употребу многобројних дигиталних алата и модова који им помажу да часови буду занимљиви, као и да ученици буду мотивисани. Визуелни ефекти, покретне слике, аудио и видео садржаји, модови боја, линкови и слично помажу да се наставни садржај прикаже на иновативан, аутентичан и интерактиван начин. Дакле, модови који се према поменутиим студијама користе у изради наставних материјала са циљем да активирају своје ученике јесу мод текста, (покретних) слика, боја, цртежа,

линкова, звука, анимација, аудио записа, видео записа. Све поменуто указује на то да је употреба нових технологија неминовна док су мултимодалност и модови, у великој мери, присутни у онлајн настави српског као страног језика.

Међутим, како Новаковић (2022: 135) истиче, већина наставника српског као страног језика се на самом почетку каријере суочава са различитим изазовима попут неопходног образовања, недостатку наставних материјала и њиховим квалитетом, комплетима уџбеника, плановима и програмима наставе, начином организације курсева, начинима и могућностима савладавања градива о чему се, нажалост, не разматра у оквиру основних академских студија србистике.

У том погледу, како би наставници српског као страног језика ефикасније реализовали наставу, потребно је да, поред основних методичких, педагошких и психолошких знања, развијају и ускостручне компетенције у области методике наставе српског као страног језика. Такође, сваки вид размене искустава са колегама из области страних филологија може бити од велике помоћи у припремању часова српског као страног језика и изради наставних материјала који би били у складу са знањем, потребама и интересовањима ученика страног порекла.

ЛИТЕРАТУРА

- Адами 2016: Elisabetta Adami. *Handbook of Language and Society*. (ed. O. Garcia, N. Flores and M. Spotti Oxford). Oxford: Oxford University Press.
- Беземер, Крес 2008: Jeff Bezemer, Gunther Kress. „Writing in Multimodal Texts A Social Semiotic Account of Designs for Learning“. *Written Communication*, Vol. 25, 166-195.
- Бјелаковић-Ајдановић 2011: Исидора Бјелаковић, Јелена Ајдановић. „Онлајн курс српског језика као страног: конципирање и реализација“. *Српски као страни језик у теорији и пракси II*, Тематски зборник радова. Ур. Весна Крајишник. Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик. 289-296.
- Веиш-Таундрои 2010: Vinita Vaish, Phillip A. Towndrow. „Multimodal Literacy in Language Classrooms“. In: N. H. Hornberger, S. Lee McKay (eds.), *Sociolinguistics and Language Education (New perspectives on language and education)*. Bristol: Multilingual Matters, 317-345.
- Видосављевић 2021: Милена Видосављевић. *Улога наставника у њмени и развоју мултимодалног учења у настави страних језика*. Докторски рад. Београд: Филолошки факултет.
- Видосављевић 2022: Милена Видосављевић. „Искуства наставника у вези са наставом/учењем на даљину током пандемије Ковид-19“. *Башићина*, вол. 32, бр. 56, 435-449.
- Јањић 2018: Марина Јањић. *Методика наставе српској као завичајној језика*. Ниш: Удружење Академска српска асоцијација Ниш.
- Коуп-Каланцис 2009: Bill Cope, Mary Kalantzis. „Multiliteracies: New literacies, new learning“. *Pedagogies: An International Journal*, 4, 164-195.
- Крес-Вен Лувен 2001: Gunther Kress, Theo Van Leeuwen. *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication*, London: Edward Arnold.
- Крес 2010: Gunther Kress. *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. London: Routledge.
- Мајер 2001: Richard E. Mayer. *Multimedia learning*. New York: Cambridge University Press.
- Милер-Емсиви 2013: Suzanne M. Miller, Mary B. McVee. *Multimodal Composing in Classrooms: Learning and Teaching for the Digital World*. New York: Routledge.
- Милићевић Добромиров 2020: Наташа Милићевић Добромиров. „Интернет курсеви српског језика“. *Српски као страни језик у теорији и пракси IV*. Тематски зборник радова. Ур. Весна Крајишник. Београд: Филолошки факултет. 117-130.

- Миљковић 2020: Милица Миљковић. „Српски онлајн – Нове могућности за ученике и наставнике“. *Српски као страни језик у теорији и пракси IV*. Тематски зборник радова. Ур. Весна Крајишник. Београд: Филолошки факултет. 487-500.
- New London Group 1996: „A Pedagogy of Multiliteracies: Designing Social Futures“. *Harvard Educational Review*, 66: 60– 92. <http://newarcproject.pbworks.com/f/Pedagogy+of+Multiliteracies_New+London+Group.pdf> [20. Јануар 2023.]
- Новаковић 2022: Александар Новаковић. „Најчешће недоумице предавача у вези са наставом српског као страног језика“, *Филолој*, XIII, 115-142.
- Папагеоргију-Ламерас 2017: Vasiliki Papageorgiou, Petros Lameras. „Multimodal Teaching and Learning with the Use of Technology: Meanings, Practices and Discourses“. *International Association for Development of the Information Society*, 133-141.
- Перић 2011: Nevena Perić. „Primena web 2.0 alata u osnovnim školama – Imperativ savremenog obrazovanja“. *Tehnologija, informatika i obrazovanje za društvo učenja i znanja*. 6. *Međunarodni Simpozijum*, 3–5. Jun 2011. <[http://www.ftn.kg.ac.rs/konferencije/tio6/radovi/8\)%20Softveri%20u%20nastavi/PDF/805%20Nevena%20Peric.pdf](http://www.ftn.kg.ac.rs/konferencije/tio6/radovi/8)%20Softveri%20u%20nastavi/PDF/805%20Nevena%20Peric.pdf)>. [15. Јануар 2023.]
- Радић Бранисављевић-Миловановић 2014: Marina Radić Branislavljević, Marina Milovanović. „Savremene tehnologije u nastavi stranih jezika“. *Međunarodna naučna konferencija Sinteza*, 500-504.
- Спасић 2021: Наташа Спасић. „Употреба веб-алата у настави српског као страног језика“. *Verba iuvenium*, Issue 3, 209-223.
- Суботић-Бјелаковић 2011: Љиљана Суботић, Исидора Бјелаковић. „Hook up! – Платформа за учење страних језика“. *Српски као страни језик у теорији и пракси II*. Тематски зборник радова. Ур. Весна Крајишник. Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик. 281-288.
- Суботић-Дражић 2011: Љиљана Суботић, Јасмина Дражић. „Информатичко-програмска решења за конципирање онлајн курса српског језика“. *Српски као страни језик у теорији и пракси II*. Тематски зборник радова. Ур. Весна Крајишник. Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик. 297-304.
- Џевит 2013: Carey Jewitt. „Multimodal methods for researching digital technologies“. In: *The Sage handbook of digital technology research*. Los Angeles: SAGE, pp. 250-265.
- Џевит 2008: Carey Jewitt. „Multimodality and literacy in school classrooms“. *Review of research in education*, 32(1), 241-267.

Milena M. VIDOSAVLJEVIĆ

THE IMPORTANCE OF MULTIMODALITY IN ONLINE TEACHING OF SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

SUMMARY

Today's foreign language teaching increasingly involves the daily use of new technologies and the development of digital literacy of both teachers and students. With the goal of realizing pedagogical work in a digital environment, there are also needs for new approaches and learning. In this regard, among modern approaches, multimodality and the use of modes in the creation of teaching materials stand out. Namely, multimodality is a phenomenon of communication that includes semiotic resources or modes such as text, photos, videos, audio recordings, graphs, colors, illustrations, gestures. Bearing in mind what multimodality in teaching entails, it is not surprising that some teachers choose active and creative use of modes when create didactic materials in a digital environment. Despite the fact that the topic of teaching Serbian as a foreign language is becoming more prevalent, both in practice

and in scientific literature, the need for teaching materials in a virtual environment is still present. Therefore, some authors, more precisely, teachers of the Serbian language as a foreign language, who choose an online environment for their teaching work, happily decide to use numerous modes in creating online language courses because they make teaching interesting and visually attractive for members of another nation. For this reason, the goal of this paper is to point out the existence and importance of multimodality and modes in online teaching of Serbian as a foreign language, based on the collected scientific works that deal with the mentioned topic.

Key words: multimodality, modes, new technologies, teaching, Serbian as a foreign language.